



BURSA İLİ 2017 YILI DIŞ TİCARET DEĞERLENDİRME RAPORU



ULUDAĞ İHRACATÇI BİRLİKLERİ GENEL SEKRETERLİĞİ
AR-GE ŞUBESİ

Ocak, 2018

İÇİNDEKİLER

1. Genel Bilgi.....	1
2. Bursa İli Dış Ticaret Verileri.....	2
3. Bursa İli İhracatının Sektörel Değerlendirmesi.....	10
3.1. Otomotiv Sektörü.....	10
3.2. Tekstil ve Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü.....	11
3.3. Gıda Sektörü.....	13
4. İllere Göre İhracatçı/İthalatçı Firma Sayısı.....	15
Kaynaklar.....	19

1. GENEL BİLGİ

Tarih boyunca ipekböceği üretimiyle bir dönem dünyanın en çok aranılan atlas ve ipekli kumaşlarının üretildiği Bursa, günümüzde otomotiv, makine, tekstil ve gıda sanayi sektöründe ülke çapında söz sahibidir. Önemli ulaşım ağlarının üzerinde bulunması ve temel ihtiyaç mallarının temini için hammadde kaynaklarının varlığı, Bursa'nın her dönemde ticari bir merkez olmasını sağlamıştır. Ekonomik gücü ve yarattığı katma değerle bugün Türkiye ekonomisinin lokomotiflerinden biri olan Bursa; ekonomik aktivitenin zenginliği ve sosyo-kültürel çeşitliliği ile Türk ekonomisinin geliştirilmesi, ekonomiye yeni ivmeler kazandırılmasında aktif ve yönlendirici bir gücü temsil etmektedir. Ülke ve bölge ekonomisinin gelişmesine, ihracat yönüyle döviz girdisi sağlanmasına, istihdama ve sanayi altyapısının güçlenmesine sağladığı katkılarla Bursa, ekonomik açıdan büyük bir dinamizm sergilemektedir.

İl sanayisi ve ihracatında; otomotiv, tekstil, makine imalatı ve gıda sektörleri ilk sıralarda yer almaktadır. Tarım ve gıda sektörü il ekonomisinde önemli yer tutmaktadır. Taze sebze-meyve, dondurulmuş gıda vb. ürünler üretilmekte ve ihraç edilmektedir. Buna bağlı olarak il, özellikle meyve suyu, alkolsüz içki, işlenmiş süt ürünleri, konserve, konsantre salça üretiminde ülke genelinde önemli paya sahiptir. Toprak ve maden işleme sektöründe; çimento, cam imalatı ve linyit çıkarma işlemleri gerçekleştirilmektedir. Uludağ Üniversitesi Görükle kampüsünde kurulan Teknopark, Ar-Ge maliyetlerini düşürerek Bursa sanayine önemli hizmetler verecek, yurtdışı kaynaklı yüksek bilgi ve teknoloji isteyen sektörlerin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Konferans salonu, yemek salonu ve kafeteryası, seminer ve sergi salonları, ofisler ve laboratuvar alanları ile birçok firmaya ve kişiye hizmet verme kapasitesine sahiptir.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası tarafından hazırlanan, Açılan-Kapanan Firma İstatistiklerine göre; 2017 yılı itibarıyla Bursa'da, 4 bin 85 firma kurulmuş, 1095 firma kapanmıştır. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'na, 04 Ocak 2016 tarihi itibarı ile üye sayısı, 35.728 kayıtlı üye bulunmaktadır. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'na (BTSO) kayıtlı üyelerin sektörel sınıflamaya göre, inşaat ve madencilik sektörünün % 15,91 ile ilk sırada, gıda-tarım-hayvancılık sektörünün % 10,71 ile ikinci sırada, tekstil sektörünün % 10,46 ile üçüncü sırada, makine-metal sanayi ve ticareti sektörü ise % 9,85 ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Bursa, nüfus bakımından İstanbul, Ankara ve İzmir' den sonra 4. büyük ildir. Marmara Bölgesi'nin Güneydoğusunda yer alan Bursa ili, 2016 yılı ADNKS verilerine göre 2,9 milyon kişilik nüfusuyla Türkiye'nin dördüncü büyük kenti olma özelliğini taşımaktadır. En son açıklanan 2011 yılı illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE) sonuçlarına göre; sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Bursa, İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Antalya'nın ardından 6. sırada yer almaktadır. 13 adet organize sanayi bölgesi ile imalat sanayinde Türkiye katma değerinin (GSMH' dan aldığı pay) % 8-9'unu tek başına sağlamaktadır. Bursa ili çalışan kişi sayısı ve işyeri sayısı bakımından İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra Türkiye'de 4. Sırada, ülke ekonomisine sağladığı katma değer açısından 4. sıradadır. Bursa istihdam ettiği çalışan sayısı açısından ülke genelinin yaklaşık %5 lik bir dilime sahiptir.

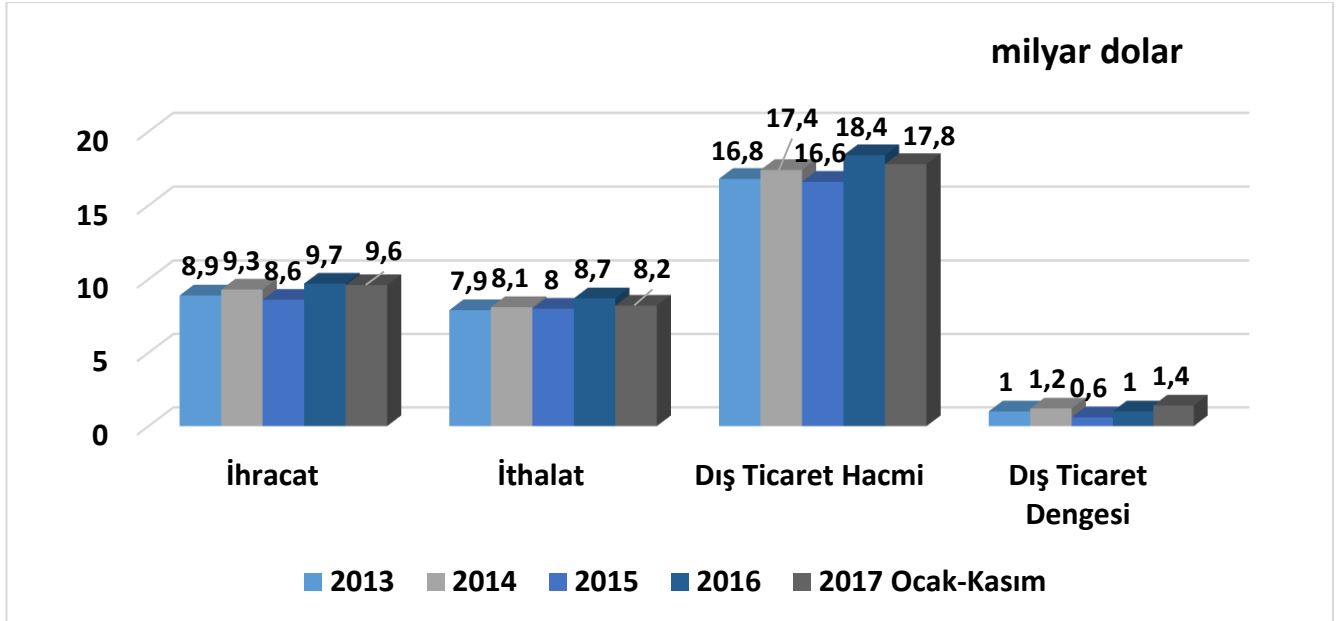
2. BURSA İLİ DİŞ TİCARET VERİLERİ

2013 yılında 1 milyar dolar, 2015 yılında 1,2 milyar dolar dış ticaret fazlası veren Bursa ili dış ticaret fazlası veren iller arasında ilk sıralarda yer almaktadır. 2014 yılında Bursa ihracatı bir önceki yıla göre %0,4 oranında artmıştır ve 9,3 milyar USD olarak gerçeklemiştir. 2015 yılında 8,6 milyar dolar, 2016 yılında 9,7 milyar USD olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılı Ocak-Kasım döneminde ihracat 9,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Tablo1, Grafik1).

Tablo 1. Bursa İli Dış Ticaret Verileri (Milyar USD)

Yıllar	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Dış Ticaret Dengesi
2013	8,9	7,9	16,8	1
2014	9,3	8,1	17,4	1,2
2015	8,6	8,0	16,6	0,6
2016	9,7	8,7	18,4	1
2017 (Ocak-Kasım)	9,6	8,2	17,8	1,4

Kaynak: TÜİK



Grafik 1. Bursa İli Dış Ticaret Verileri

UİB AR&GE ŞUBESİ

TÜİK tarafından açıklanan verilere göre, 2014 yılında Bursa'nın ithalatı, bir önceki yıla göre %0,2 artarak 8.1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında ise Bursa ithalatı, bir önceki yıla göre %0,1 oranında azalarak 8,0 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında Bursa ithalatı 8,7 milyar dolar, 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde ithalat 8,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Tablo1, Grafik1).

2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde, Türkiye ihracatı 143,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup, İstanbul'un ihracatı +%7 artışla 74,5 milyar dolar gerçekleşmiş ve Türkiye Geneli İhracatından %52 pay almıştır. Bu dönemde İstanbul'u sırasıyla, Bursa, İzmir, Kocaeli ve Ankara izlemiştir (Tablo2).

Bursa'nın ihracatı 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde %9 artışla 9,6 milyar olarak gerçekleşmiştir. Bursa'nın toplam ihracat içindeki payı %7 olarak gerçekleşmiştir (Tablo2).

Tablo 2. İllere Göre İhracat Verileri (1000 \$)

İLLER	Ocak-Kasım 2016	Ocak-Kasım 2017	DEĞİŞİM	2017
	1000 \$	1000 \$	1000 \$	PAY %
İstanbul	69.731.574	74 533 802	7%	52%
Bursa	8.897.818	9 671 442	9%	7%
İzmir	7.596.254	8 403 670	11%	6%
Kocaeli	5.846.804	7 461 883	28%	5%
Ankara	5.870.651	6 083 955	4%	4%
Gaziantep	5.867.645	6 015 519	3%	4%
Sakarya	2.072.534	4 770 036	130%	3%
Denizli	2.188.174	2 436 749	11%	2%
Hatay	1.543.280	2 076 106	35%	1%
Manisa	1.722.840	1 820 053	6%	1%
Adana	1.450.588	1 651 680	14%	1%
Kayseri	1.390.124	1 492 410	7%	1%
Konya	1.200.373	1 402 789	17%	1%
Mersin	1.321.926	1 335 037	1%	1%
Antalya	893.138	1 108 181	24%	1%
Trabzon	1.177.160	1 070 125	-9%	1%
Tekirdağ	908.869	1 000 673	10%	1%
Kahramanmaraş	805.590	872 255	8%	1%
Mardin	803.670	840 999	5%	1%
Eskişehir	783.636	808 117	3%	1%
Aydın	566.446	643 422	14%	0,4%
Balıkesir	465.952	478 719	3%	0,3%
Şırnak	363.028	434 456	20%	0,3%
Samsun	333.331	423 007	27%	0,3%
Muğla	380.736	404 758	6%	0,3%
Yalova	279.799	308 169	10%	0,2%
Elazığ	210.595	306 167	45%	0,2%
Karabük	218.452	296 732	36%	0,2%

UİB AR&GE ŞUBESİ

Zonguldak	199.255	295 957	49%	0,2%
Karaman	274.852	290 231	6%	0,2%
Afyonkarahisar	266.214	289 879	9%	0,2%
Uşak	225.296	229 037	2%	0,2%
Malatya	227.530	215 926	-5%	0,2%
Ordu	146.313	209 000	43%	0,1%
Kütahya	166.023	198 260	19%	0,1%
Diyarbakır	142.996	187 567	31%	0,1%
Burdur	164.913	182 176	10%	0,1%
Isparta	142.299	175 097	23%	0,1%
Kırşehir	155.998	173 475	11%	0,1%
Kırklareli	173.724	144 755	-17%	0,1%
Rize	147.635	141 668	-4%	0,1%
Giresun	148.133	140 164	-5%	0,1%
Çorum	188.598	139 619	-26%	0,1%
Osmaniye	128.285	134 163	5%	0,1%
Şanlıurfa	175.312	131 955	-25%	0,1%
Çankırı	72.810	129 855	78%	0,1%
Bolu	122.373	129 814	6%	0,1%
Adıyaman	327.671	126 443	-61%	0,1%
Kastamonu	39.191	122 203	212%	0,1%
Çanakkale	99.247	115 541	16%	0,1%
Düzce	90.219	97 643	8%	0,1%
Iğdır	92.057	94 927	3%	0,1%
Aksaray	74.163	91 335	23%	0,1%
Sivas	72.849	84 403	16%	0,1%
Amasya	69.908	84 111	20%	0,1%
Bilecik	71.502	81 034	13%	0,1%
Kilis	96.118	65 135	-32%	0,05%
Hakkari	20.331	65 100	220%	0,05%
Niğde	53.666	55 730	4%	0,04%
Nevşehir	45.089	52 327	16%	0,04%
Artvin	52.716	47 891	-9%	0,03%
Edirne	36.208	40 444	12%	0,03%
Gümüşhane	23	40 329	178395%	0,03%
Van	35.612	38 443	8%	0,03%
Ağrı	48.038	37 858	-21%	0,03%
Batman	24.187	34 951	45%	0,02%
Siirt	115.852	25 699	-78%	0,02%
Bartın	12.978	18 180	40%	0,01%
Kırıkkale	18.842	17 694	-6%	0,01%
Sinop	18.871	16 711	-11%	0,01%
Tokat	16.411	16 175	-1%	0,01%
Erzurum	16.295	15 757	-3%	0,01%
Yozgat	20.384	11 808	-42%	0,01%
Erzincan	8.111	9 303	15%	0,01%
Muş	481	7 127	1383%	0,005%

UİB AR&GE ŞUBESİ

Bitlis	2.470	3 673	49%	0,003%
Ardahan	1.632	1 962	20%	0,001%
Bingöl	1.138	1 579	39%	0,001%
Belirsiz	107	729	578%	0,001%
Tunceli	131	480	267%	0,0003%
Kars	103	196	91%	0,0001%
Bayburt	6.912	90	-99%	0,0001%
GENEL TOPLAM	129.749.061	143 212 520	10%	100%

Kaynak: TÜİK

2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde Türkiye Geneli ithalatı bir önceki yıla göre +%17 artışla 210,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. En yüksek ithalatı gerçekleştiren İstanbul'un ithalatı 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde +%15 artışla 121 milyar dolara gerilemiştir. İstanbul'un toplam ithalat içinde payı yüzde 58 olmuştur. İstanbul'u izleyen beş büyük diğer ithalatçı iller Ankara, Kocaeli, İzmir ve Bursa olmuştur (Tablo3).

Bursa'nın ithalatı 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre +%4 artışla 8,2 milyar dolar olmuştur. Bursa'nın toplam ithalat içindeki payı %4 olarak gerçekleşmiştir (Tablo3).

Tablo 3. İllere Göre İthalat Verileri (1000 \$)

İLLER	Ocak-Kasım 2016	Ocak-Kasım 2017	DEĞİŞİM	2017
	1000 \$	1000 \$	1000 \$	PAY %
İstanbul	105.162.947	121 050 252	15%	57%
Ankara	9.838.661	11 136 838	13%	5%
Kocaeli	7.393.893	10 458 303	41%	5%
İzmir	8.084.189	8 910 657	10%	4%
Bursa	8.005.871	8 285 895	3%	4%
Gaziantep	4.409.792	4 788 415	9%	2%
Hatay	2.301.192	3 519 022	53%	2%
Manisa	2.478.578	2 867 117	16%	1%
Sakarya	1.833.310	2 801 897	53%	1%
Adana	1.672.083	1 986 958	19%	1%
Denizli	1.537.939	1 829 249	19%	1%
Kayseri	1.354.978	1 697 293	25%	1%
Kahramanmaraş	1.203.191	1 298 135	8%	1%
Zonguldak	664.955	1 192 497	79%	1%
Mersin	1.068.341	1 168 231	9%	1%
Antalya	1.063.239	1 026 842	-3%	0,5%
Tekirdağ	862.223	965 504	12%	0,5%
Konya	930.648	951 234	2%	0,5%
Eskişehir	679.530	747 465	10%	0,4%
Samsun	547.874	716 925	31%	0,3%
Karabük	430.414	660 953	54%	0,3%
Osmaniye	558.565	598 679	7%	0,3%
Balıkesir	385.166	356 139	-8%	0,2%
Kırşehir	192.538	261 317	36%	0,1%

UİB AR&GE ŞUBESİ

Muğla	176.471	245 826	39%	0,1%
Aydın	240.259	230 848	-4%	0,1%
Uşak	181.267	225 409	24%	0,1%
Çorum	149.600	201 970	35%	0,1%
Kastamonu	143.125	200 995	40%	0,1%
Yalova	164.267	190 706	16%	0,1%
Bolu	135.162	180 792	34%	0,1%
Ağrı	131.151	174 353	33%	0,1%
Kütahya	121.373	172 748	42%	0,1%
Şanlıurfa	155.390	147 282	-5%	0,1%
Bilecik	131.202	142 797	9%	0,1%
Kırklareli	359.989	137 794	-62%	0,1%
Çankırı	87.257	128 672	47%	0,1%
Mardin	84.439	124 913	48%	0,1%
Karaman	132.790	123 399	-7%	0,1%
Batman	36.737	123 305	236%	0,1%
Malatya	81.197	122 439	51%	0,1%
Afyonkarahisar	115.210	113 761	-1%	0,1%
Isparta	88.864	99 820	12%	0,05%
Edirne	66.944	93 080	39%	0,04%
Diyarbakır	68.943	85 391	24%	0,04%
Adıyaman	50.606	80 469	59%	0,04%
Düzce	70.094	79 757	14%	0,04%
Elazığ	47.096	72 100	53%	0,03%
Çanakkale	67.686	68 305	1%	0,03%
Van	49.364	65 517	33%	0,03%
Trabzon	81.941	63 194	-23%	0,03%
Ordu	36.333	57 565	58%	0,03%
Sivas	63.228	54 353	-14%	0,03%
Niğde	35.779	52 527	47%	0,02%
Burdur	44.820	47 909	7%	0,02%
Hakkâri	2.930	46 587	1490%	0,02%
Aksaray	48.869	46 095	-6%	0,02%
Erzurum	26.966	39 054	45%	0,02%
Amasya	40.135	36 998	-8%	0,02%
Artvin	21.874	32 409	48%	0,02%
Şırnak	31.911	31 214	-2%	0,01%
Nevşehir	39.120	30 160	-23%	0,01%
Yozgat	31.624	26 561	-16%	0,01%
Kilis	32.250	25 244	-22%	0,01%
İğdır	15.293	25 108	64%	0,01%
Tokat	18.277	23 190	27%	0,01%
Bingöl	1.135	15 559	1271%	0,01%
Giresun	13.832	14 751	7%	0,01%
Bartın	10.176	13 349	31%	0,01%
Siirt	86.493	11 774	-86%	0,01%
Bitlis	19.101	11 343	-41%	0,01%
Rize	14.610	10 275	-30%	0,005%
Kırıkkale	15.621	8 711	-44%	0,004%
Erzincan	6.222	8 393	35%	0,004%

ÜİB AR&GE ŞUBESİ

Sinop	10.431	6 523	-37%	0,003%
Kars	2.348	4 226	80%	0,002%
Belirsiz	563	3 262	479%	0,002%
Tunceli	206	3 091	1404%	0,001%
Muş	4.842	750	-85%	0,0004%
Bayburt	816	583	-29%	0,0003%
Gümüşhane	152	140	-8%	0,0001%
Ardahan	337	96	-71%	0,0000%
GENEL TOPLAM	180.207.979	210 703 892	17%	100%

Kaynak: TÜİK

İstanbul-Antalya; Ankara-Çanakkale; İstanbul-İzmir karayolu aksı üzerinde bulunması ve havaalanının bulunması nedeniyle yatırımcılar için önemli bir konumda bulunan Bursa İli'nden 2016 yılında 170 ülke ile 12 serbest bölgeye ihracat gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında Bursa ili ihracatında ilk sırada yer alan ilk 10 ülkeye toplam ihracatı, 9,4 milyar dolar olarak gerçeklemiştir. En fazla ihracat yapılan ülkeler sırasıyla; Almanya, İtalya, Fransa, İspanya ve ABD olmuştur (Tablo4).

Tablo 4. Bursa İli Ülke İhracatı Verileri (1000\$)

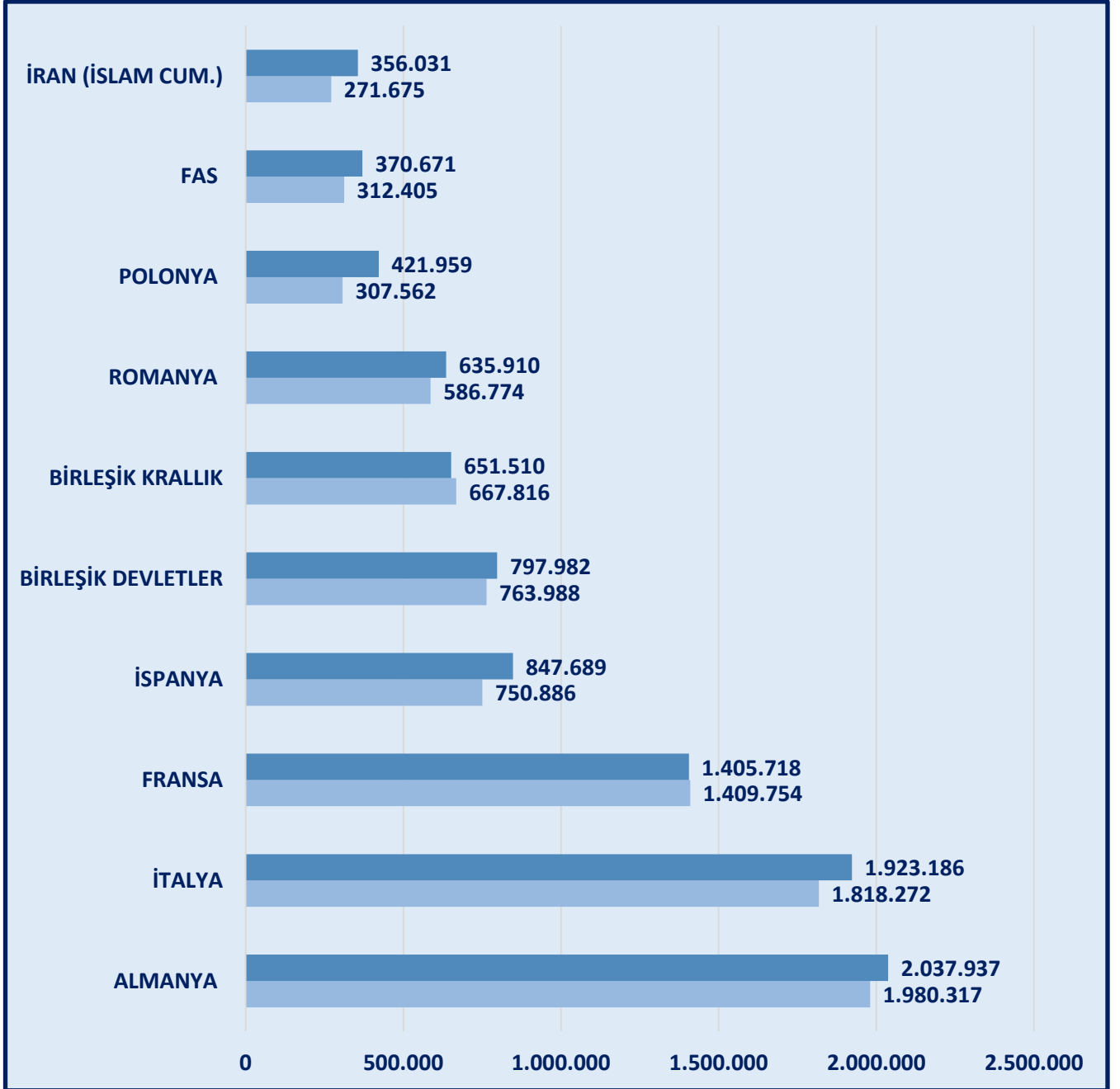
ÜLKELER	Ocak-Aralık 2016	Ocak-Aralık 2017	DEĞİŞİM	2017 PAYI %
ALMANYA	1.980.317	2.037.937	3%	14%
İTALYA	1.818.272	1.923.186	6%	14%
FRANSA	1.409.754	1.405.718	0%	10%
İSPANYA	750.886	847.689	13%	6%
BİRLEŞİK DEVLETLER	763.988	797.982	4%	6%
BİRLEŞİK KRALLIK	667.816	651.510	-2%	5%
ROMANYA	586.774	635.910	8%	5%
POLONYA	307.562	421.959	37%	3%
FAS	312.405	370.671	19%	3%
İRAN (İSLAM CUM.)	271.675	356.031	31%	3%
DİĞER ÜLKELER	4.087.207	4.609.500	13%	33%
GENEL TOPLAM	12.956.655	14.058.094	9%	100%

Kaynak: TİM

UİB AR&GE ŞUBESİ

2017 yılında Bursa ili ihracatında ilk 5 sırada yer alan ülkelerden; Almanya'ya 2 milyar dolar, İtalya'ya 1,9 milyar dolar, Fransa'ya 1,4 milyar dolar, İspanya'ya 847,6 milyon dolar ve Birleşik Devletlere 797,9 milyon dolar değerinde ihracat gerçekleştirilmiştir. Bir önceki yıla kıyasla ilk 5 ülkeye ihracatta artış görülmektedir (Tablo4, Grafik2) .

Bursa ili ihracatında Almanya ve İtalya'nın aldığı pay %14, Fransa'nın %10, İspanya ve Birleşik Devletler'in %6'dır. 2017 yılında Bursa ili ihracatında ilk 10 sırada yer alan ülkelere toplam ihracatı, Bursa ili ihracatının %67'sini oluşturmaktadır (Tablo4).



Grafik 2. Bursa İli Ülke İhracatı Verileri

UİB AR&GE ŞUBESİ

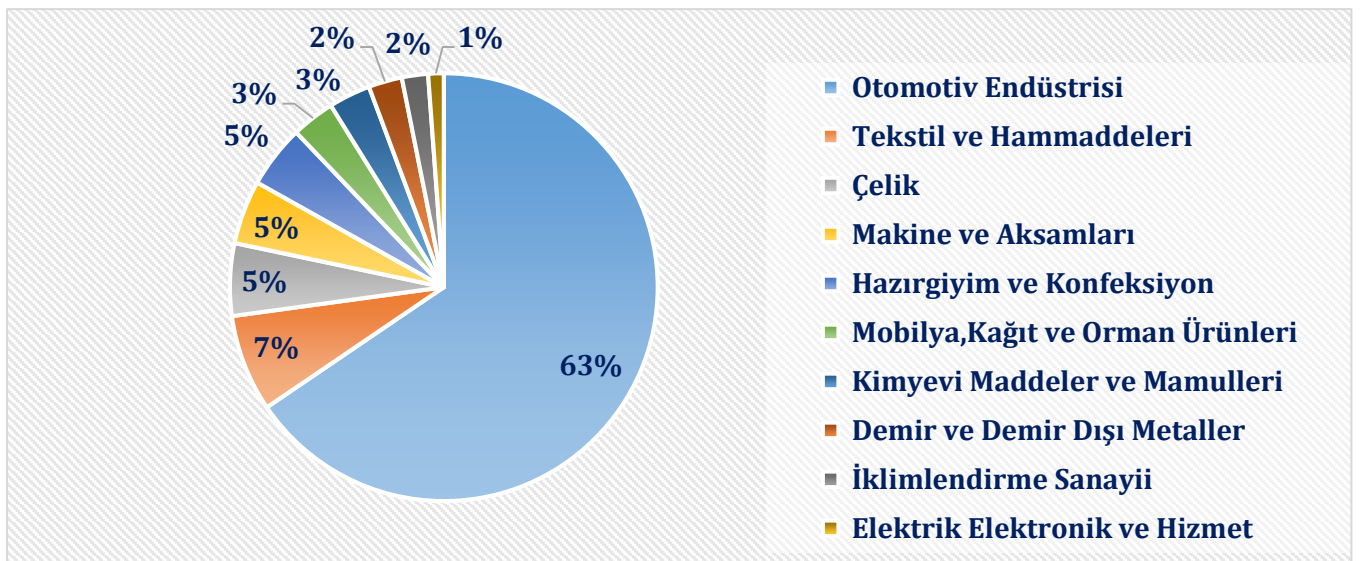
Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre 2017 yılında Bursa'dan yapılan ihracatın sektörel dağılımını aşağıdaki tabloda görebiliyoruz. İlk sırada Otomotiv Endüstrisi, ikinci sırada tekstil, üçüncü sırada ise Çelik sektörü yer almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Bursa İli Sektörel İhracat Verileri (1000\$)

SEKTÖRLER	OCAK-ARALIK			
	2016	2017	DEĞ.	2017 payı %
Otomotiv Endüstrisi	8.454.823	8.862.851	5%	63%
Tekstil ve Hammaddeleri	946.307	991.592	5%	7%
Çelik	559.547	740.498	32%	5%
Makine ve Aksamları	548.971	652.110	19%	5%
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	599.559	642.550	7%	5%
Mobilya,Kağıt ve Orman Ürünleri	356.787	442.011	24%	3%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	395.040	427.708	8%	3%
Demir ve Demir Dışı Metaller	293.626	343.606	17%	2%
İklimlendirme Sanayii	220.061	267.501	22%	2%
Elektrik Elektronik ve Hizmet	147.412	159.071	8%	1%
Diğer Sektörler	434.522	528.596	22%	4%
GENEL TOPLAM	12.956.655	14.058.094	9%	100%

Kaynak: TİM

TİM verilerine göre, en yüksek paya sahip sektörlerin ilk sırasında %63 ile Otomotiv Endüstrisi gelmektedir. Ardından Tekstil sektörü %7, Çelik Sektörü, Makine ve Aksamları Sektörü ve Hazır Giyim Sektörü %5 pay aldığı görülmektedir (Tablo 5, Grafik3).



Grafik 3. Bursa İli Sektörel İhracat Payları (%)

3. BURSA İLİ İHRACATININ SEKTÖREL DEĞERLENDİRMESİ

Bursa'nın bugünkü ekonomik yapısı içerisinde, ülke ekonomisini temsil eder mahiyetteki temel sektörler, en önemli yeri işgal etmektedir. Ancak, Bursa sanayisinin ve ihracatının temelinde yatan ve "çekirdek sanayi sektörleri" olarak adlandırılan tekstil ve otomotiv sektörü, gerek üretim gerekse istihdam açısından hayati önem taşımaktadır.

Bursa ilinde sanayide çalışanların, %25'i tekstil ürünleri imalatı, %21'i motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı sektöründe istihdam edilmektedir. Sanayideki istihdamın % 81'i işçi, %4'ü mühendistir. Bursa ilinde faaliyet gösteren sanayi işletmelerinin; %50'si mikro ölçekli, %38'i küçük ölçekli, %10'u orta ölçekli, %2'si büyük ölçekli işletmelerdir. Bursa ilindeki personel sayısına göre büyük firmalar; Korteks Mensucat Sanayi ve Ticaret, Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş. ,Yeşim Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş, Oyak-Renault Otomobil Fab. A.Ş, Bosch Sanayi ve Ticaret A.Ş. 'dir.

Bursa'nın imalat sanayi, Türkiye'de GSMH' in yaratılmasında etken olan sektörlerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle tekstil ve konfeksiyon, otomotiv ana ve yan sanayi, makine-metal eşya sanayileri, gıda sanayi Bursa'nın imalat sanayinin temel belirleyicisi olmaktadır. Bu sektörler hakkındaki etraflı bilgiler, şu şekilde verilebilir:

3.1. OTOMOTİV SEKTÖRÜ

Tofaş-Fiat, Oyak-Renault, Karsan gibi dev otomotiv üretim tesislerini bünyesinde barındıran Bursa, Türkiye'nin otomotiv üretim sektörü konumundadır. Bursa'nın ihracattaki lokomotif sektörü otomotivdir. Bursa'dan yapılan otomotiv ihracatında ise en önemli pay binek otomobillere aittir. Bugün Bursa'da iki adedi binek tipi otomobil, bir adedi de minibüs, az sayıda kamyonet üretiminin gerçekleştirildiği üç adet ana sanayi otomotiv üretim fabrikası mevcuttur.

Otomotiv sektörünün kalbinin attığı merkez olan Bursa'da motorlu kara taşıtları için çok sayıda parça ve aksesuar imalatı yapılmaktadır. Bursa'da imalat sanayi içerisinde, gerek üretim çeşitleri, gerekse üretim miktarları açısından en geniş faaliyet alanına sahip sektör budur.

Otomotiv Sanayicileri Derneği (OSD) verilerine göre; 2015 yılında 1.410.034 adet araç üretilmiştir ve bu araçlardan 1.007.355 'i ihraç edilmiştir. 2016 yılında ise 1.536.473 adet araç üretilmiştir ve bu araçlardan 1.155.067 'si ihraç edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Türkiye Araç Üretimi ve İhracatı Verileri

	2015	2016
Üretim (Adet)	1.410.034	1.536.473
İhracat (Adet)	1.007.355	1.155.067

Kaynak: OSD

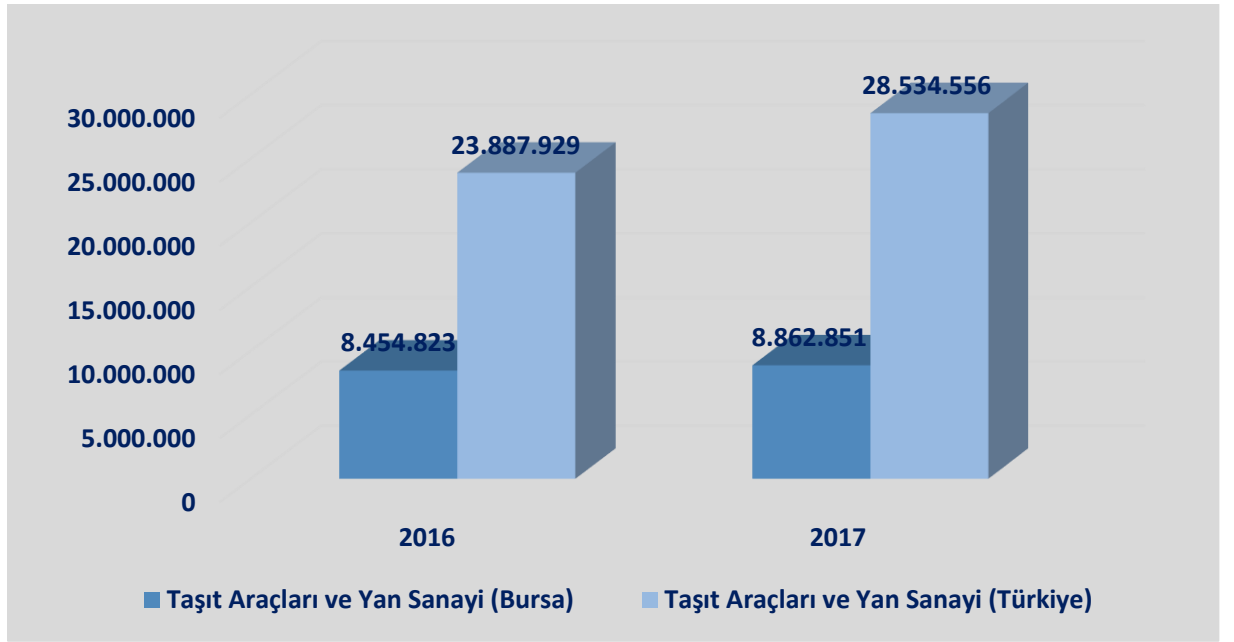
UİB AR&GE ŞUBESİ

2017 yılında Bursa İl'indeki otomotiv firmaları tarafından 8,8 milyar dolar değerinde kaydedilen ihracat Türkiye geneli otomotiv ihracatının % 31'ini karşılamaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Bursa ve Türkiye Otomotiv İhracatı Verileri (1000 USD)

SEKTÖR	2016	2017	Değişim (%)
Otomotiv Sektörü (Bursa)	8.454.823	8.862.851	5%
Otomotiv Sektörü (Türkiye)	23.887.929	28.534.556	19,5

Kaynak: TİM



Grafik 4. Bursa ve Türkiye Geneli Otomotiv Endüstrisi İhracat Değerleri (1000\$)

3.2. TEKSTİL VE HAZIR GİYİM VE KONFEKSİYON SEKTÖRLERİ

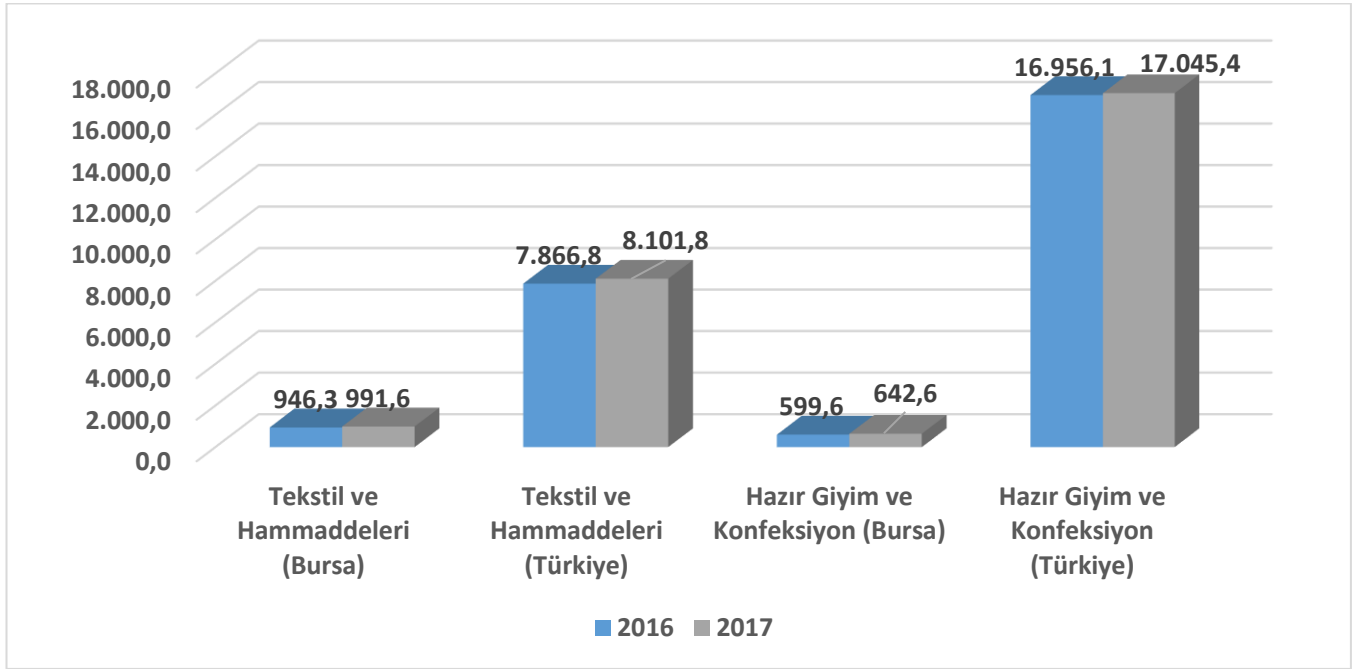
Pamuklu dokuma, suni ve sentetik iplik üretimi, yünlü dokuma, fantezi iplik üretimi, örme ve trikotaj, havlu, boya-apre-emprime, konfeksiyon, hazır giyim şeklinde alt sektörlerle ayrılmış durumdadır. Tekstil sektörü geçmişten günümüze, Bursa'nın geleneksel endüstri dokusunda, odak sayılabilecek bir görünüm sergilemektedir.

2017 yılında Bursa İl'indeki tekstil firmaları tarafından 991,5 milyon dolar değerinde kaydedilen ihracat Türkiye geneli tekstil ve hammaddeleri ihracatının % 12'sini karşılamaktadır. Bursa İli Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektöründe ise 2017 yılında 642,5 milyon dolar değerinde kaydedilen ihracat Türkiye Geneli hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ihracatının %4'ünü karşılamaktadır (Tablo 10).

Tablo 10. Bursa ve Türkiye Tekstil ve Hazırgiyim ve Konfeksiyon Sektörü İhracat Verileri (1000 \$)

SEKTÖR	2016	2017	Değişim	Pay (%)
Tekstil ve Hammaddeleri (Bursa)	946.307	991.592	5%	12%
Tekstil ve Hammaddeleri (Türkiye)	7.866.810	8.101.821	3	100%
Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Bursa)	599.559	642.550	7%	4%
Hazır Giyim ve Konfeksiyon (Türkiye)	16.956.074	17.045.360	0,5	100%

Kaynak: TİM



Grafik 5. Bursa ve Türkiye Geneli Tekstil ve Hazırgiyim Sektörleri İhracat Değerleri (1.000.000 \$)

Tekstil sektörü ülkemizin geleneksel sanayi kollarından olup sanayi ve ihracatta başarı öyküsünün mihenk taşlarından birisidir. Türkiye tekstil ve hazır giyim sektörü bir bütün olarak bugün en fazla dış ticaret fazlası veren birinci sektördür. Buna ek olarak oluşturduğu istihdam ile işsizliğin azalmasına ve toplumun refahına çok ciddi düzeyde katkıları mevcuttur. Türk Tekstil Sektörü, ürün kalitesi, moda ve trendleri belirleme gücüne sahip tasarımları ve yüksek teknolojisi itibarıyla dünyada çok özel bir yere sahiptir. GSYH içindeki payı ve yerli girdi kullanımı gibi parametrelerde ülkemizde ilk sırada olan sektör küresel pazarlarda da var oluşumuzun temelini oluşturmaktadır.

Tekstil sektörü ile sanayileşmesine başlamış olan Bursa'nın tekstil ihracatında yakaladığı artış, sektörün ar-ge teknoloji ve tasarım yatırımlarına ağırlık vermesinin neticesinde gerçekleşmiştir. Yapılan ar-ge ve inovasyon yatırımları Bursa'yı dünyada hem mekan tekstilleri hem de giyim tekstilleri sektöründe moda ve trendlerin belirlendiği en önemli merkezlerden biri haline getirmiştir.

3.3. GIDA SEKTÖRÜ

"Türkiye, uygun coğrafik yapısı ve iklim özellikleri yanında, tarımsal üretimde sahip olduğu çeşit ve üretim potansiyeli ile dünya tarımında önemli bir paya sahiptir. Birçok üründe kendine yeterli ülkeler arasında yer alan ülkemiz; hububat, baklagiller, pamuk, tütün, fındık, taze ve kurutulmuş meyve, sebze, şekerpancarı gibi önemli ürünlerde üretici ve ihracatçı konumundadır. Bu hali ile tarım sektörü, ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinde önemli görevler üstlenmiştir. Bursa özelinde değerlendirdiğimizde; ilimizin doğal şartlar itibariyle uygun bir fiziki konumda bulunması, tarım ürünlerinin, kalite, miktar ve çeşit yönünden zenginlik göstermesine imkân sağlamaktadır.

Bursa'nın doğal şartlar itibariyle uygun bir fiziki konumda bulunması, tarım ürünlerinin, kalite, miktar ve çeşit yönünden zenginlik göstermesine imkân sağlamaktadır. Bursa'da gıda endüstrisine ilişkin olarak hemen her dalda faaliyet gösteren firmalar mevcuttur. Özellikle meyve suyu, alkolsüz içki, konserve, konsantre salça üretiminde Bursa'da mevcut kapasiteler, Türkiye genelinde önemli paya sahiptir. Bursa, tarımsal kaynaklarının ve üretim gücünün yüksekliğinin yanı sıra imalat gıda sektöründe de gerçekleştirdiği üretim değerleri ile bölge ve ülke ekonomisinde önemli ağırlığa sahiptir.

Konserve gıda, işlenmiş gıda ve süt ürünleri göz önüne alındığında Türkiye'nin önemli firmaları, Bursa'da kapasitelerini geliştirmektedir. Tarımsal ürünler, sanayi ürünlerinin ardından ihraç edilen ürünler listesinde önemli yer almaktadır.

Bursa'da konserve ve salça fabrikalarının büyük bölümü dondurulmuş gıda üretimi de gerçekleştirmektedir. Bu nedenle, ilden yaş sebze - meyve ihracatı olduğu gibi dondurulmuş gıda ürünü ihracatı da yapılmaktadır.

2017 yılında Bursa İli'nde yerleşik firmalar tarafından Yaş Meyve ve Sebze Sektöründe 67,5 milyon dolar ve Meyve Sebze Mamulleri sektöründe 102,6 milyon dolar değerinde ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo 11).

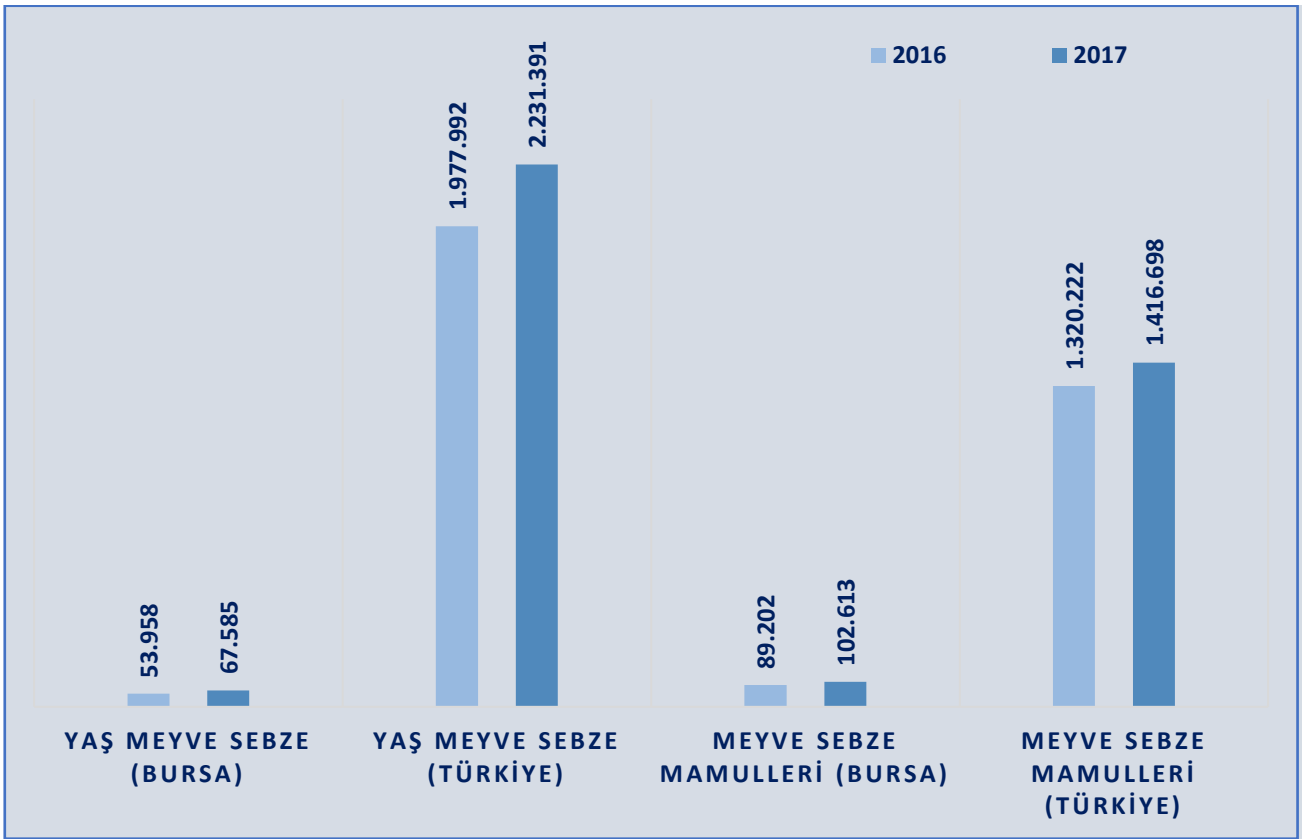
Tablo 11. Bursa ve Türkiye Yaş Meyve Sebze ve Meyve Sebze Mamulleri Sektörleri İhracat Verileri (1000\$)

SEKTÖR	2016	2017	Değişim	Pay (%)
Yaş Meyve Sebze (Bursa)	53.958	67.585	25%	3%
Yaş Meyve Sebze (Türkiye)	1.977.992	2.231.391	13%	100%
Meyve Sebze Mamulleri (Bursa)	89.202	102.613	15%	7%
Meyve Sebze Mamulleri (Türkiye)	1.320.222	1.416.698	7%	100%

Kaynak: TİM

UİB AR&GE ŞUBESİ

Bursa'da gıda endüstrisine ilişkin olarak hemen her dalda faaliyet gösteren firmalar mevcuttur. Özellikle meyve suyu, alkolsüz içki, konserve, konsantre salça üretiminde Bursa'da mevcut kapasiteler, Türkiye genelinde önemli paya sahiptir. Konserve gıda, işlenmiş gıda ve süt ürünleri göz önüne alındığında Türkiye'nin önemli firmaları, Bursa'da kapasitelerini geliştirmektedir. Bursa'da konserve ve salça fabrikalarının büyük bölümü dondurulmuş gıda üretimi de gerçekleştirmektedir. İlimizden Yaş Meyve ve Sebze ihracatı olduğu gibi dondurulmuş gıda ürünü ihracatı da yapılmaktadır. Türkiye Geneli Yaş Meyve ve Sebze Sektörü ihracatı 2017 yılında +%13 oranında artışla 2,2 milyar dolar civarında gerçekleşmiş ve Yaş Meyve Sebze Sektöründe Bursa merkezli firmalar ülkemiz Yaş Meyve Sebze Sektörü ihracatından %3'lük pay almışlardır. Türkiye Geneli Meyve Sebze Mamulleri ihracatı 2017 yılında bir önceki yıla göre %7 oranında artışla 1,4 milyar dolar civarında gerçekleşmiş ve Meyve Sebze Mamulleri sektöründe Bursa merkezli firmalar ülkemiz Meyve Sebze Mamulleri ihracatından %7' lik pay almışlardır (Tablo 11).



Grafik 6. Bursa ve Türkiye Geneli Yaş Meyve Sebze ve Meyve Sebze Mamulleri İhracat Değerleri (1000\$)

4. İLLERE GÖRE İHRACATÇI/İTHALATÇİ FİRMA SAYISI

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre; Türkiye Geneline ihracat yapan firma sayısı 2016 yılı Ocak-Kasım Döneminde 64 bin 896 iken ihracatçı firma sayısı 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde 68 bin 930'a ulaşmıştır. Bursa, İstanbul'un ardından en fazla ihracatçı firma bulunduran 2. İldir. Bursa'nın 2016 yılı Ocak-Kasım Döneminde 4.162 olan ihracatçı firma sayısı 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde 4.305'e yükselmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. İllere Göre İhracatçı Firma Sayısı

İHRACATÇİ FİRMA SAYISI				
Sıra No:	İL ADI	2016	2017	% Değ.
1	İSTANBUL	32.659	33.161	1,5
2	BURSA	4.162	4.305	3,4
3	İZMİR	4.478	4.622	3,2
4	KOCAELİ	1.505	1.557	3,5
5	ANKARA	4.095	4.149	1,3
6	GAZİANTEP	2.069	2.265	9,5
7	SAKARYA	374	397	6,1
8	DENİZLİ	1.047	1.055	0,8
9	HATAY	1.112	1.140	2,5
10	MANİSA	516	535	3,7
11	ADANA	1.168	1.183	1,3
12	KAYSERİ	1.102	1.169	6,1
13	KONYA	1.696	1.785	5,2
14	MERSİN	1.172	1.201	2,5
15	ANTALYA	1.161	1.276	9,9
16	TRABZON	232	233	0,4
17	TEKİRDAĞ	457	517	13,1
18	KAHRAMANMARAŞ	291	277	-4,8
19	MARDİN	269	300	11,5
20	ESKİŞEHİR	332	341	2,7
21	AYDIN	293	318	8,5
22	BALIKESİR	265	315	18,9
23	ŞIRNAK	203	231	13,8
24	SAMSUN	243	245	0,8
25	MUĞLA	253	265	4,7
26	YALOVA	88	119	35,2
27	ELAZIĞ	64	52	-18,8
28	KARABÜK	30	34	13,3
29	ZONGULDAK	64	64	0
30	KARAMAN	94	84	-10,6
31	AFYONKARAHİSAR	294	304	3,4
32	UŞAK	171	173	1,2

UİB AR&GE ŞUBESİ

33	MALATYA	170	171	0,6
34	ORDU	76	76	0
35	KÜTAHYA	93	104	11,8
36	DİYARBAKIR	147	172	17
37	BURDUR	152	147	-3,3
38	ISPARTA	121	117	-3,3
39	KIRŞEHİR	23	27	17,4
40	KIRKLARELİ	58	55	-5,2
41	RİZE	86	95	10,5
42	GİRESUN	44	47	6,8
43	ÇORUM	129	145	12,4
44	OSMANİYE	58	60	3,4
45	ŞANLIURFA	202	209	3,5
46	ÇANKIRI	22	25	13,6
47	BOLU	70	68	-2,9
48	ADIYAMAN	70	55	-21,4
49	KASTAMONU	45	45	0
50	ÇANAKKALE	70	74	5,7
51	DÜZCE	125	135	8
52	IĞDIR	141	140	-0,7
53	AKSARAY	78	91	16,7
54	SİVAS	61	69	13,1
55	AMASYA	41	45	9,8
56	BİLECİK	56	58	3,6
57	KİLİS	89	89	0
58	HAKKARİ	18	29	61,1
59	NİĞDE	57	54	-5,3
60	NEVŞEHİR	76	77	1,3
61	ARTVİN	86	88	2,3
62	EDİRNE	72	78	8,3
63	GÜMÜŞHANE	1	4	+
64	VAN	58	60	3,4
65	AĞRI	60	60	0
66	BATMAN	59	61	3,4
67	SİİRT	19	17	-10,5
68	BARTIN	17	21	23,5
69	KIRIKKALE	15	17	13,3
70	SİNOP	18	21	16,7
71	TOKAT	29	29	0
72	ERZURUM	47	42	-10,6
73	YOZGAT	22	20	-9,1
74	ERZİNCAN	12	16	33,3
75	MUŞ	4	8	100
76	BİTLİS	9	9	0
77	ARDAHAN	8	6	-25
78	BİNGÖL	9	10	11,1
79	TUNCELİ	3	4	33,3

UİB AR&GE ŞUBESİ

80	KARS	2	3	-
81	BAYBURT	1	1	0
	BİLİNMEYEN	8	2204	
	GENEL TOPLAM	64896	68930	6,2

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Ekonomi Bakanlığı verilerine göre; Türkiye Geneline ithalat yapan firma sayısı 2016 yılı Ocak-Kasım Döneminde 66 bin 759 adet iken 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde 70 bin 419'a ulaşmıştır. Bursa, İstanbul, Ankara, Kocaeli ve İzmir'in ardından en çok ithalatçı firma sayısına sahip il olmuştur. Bursa'nın ithalatçı firma sayısı 2016 yılı Ocak-Kasım Döneminde 3.094 iken, 2017 yılı Ocak-Kasım Döneminde 3.272'ye ulaşmıştır (Tablo7).

Tablo 7. İllere Göre İthalatçı Firma Sayısı

İTHALATÇI FİRMA SAYISI				
Sıra No:	İL ADI	2016	2017	% Değ.
1	İSTANBUL	36.253	37.769	4,2
2	ANKARA	6.391	6.663	4,3
3	KOCAELİ	1.608	1.638	1,9
4	İZMİR	4.719	5.183	9,8
5	BURSA	3.094	3.272	5,8
6	GAZİANTEP	1.400	1.516	8,3
7	HATAY	374	379	1,3
8	MANİSA	436	450	3,2
9	SAKARYA	375	383	2,1
10	ADANA	1.080	1.073	-0,6
11	DENİZLİ	638	719	12,7
12	KAYSERİ	719	722	0,4
13	KAHRAMANMARAŞ	283	290	2,5
14	ZONGULDAK	71	81	14,1
15	MERSİN	857	875	2,1
16	ANTALYA	1.205	1.227	1,8
17	TEKİRDAĞ	476	527	10,7
18	KONYA	1.297	1.342	3,5
19	ESKİŞEHİR	337	368	9,2
20	SAMSUN	258	280	8,5
21	KARABÜK	34	36	5,9
22	OSMANİYE	59	55	-6,8
23	BALIKESİR	350	326	-6,9
24	KİRŞEHİR	94	72	-23,4
25	MUĞLA	269	477	77,3
26	AYDIN	235	259	10,2
27	UŞAK	205	256	24,9
28	ÇORUM	129	128	-0,8
29	KASTAMONU	45	54	20
30	YALOVA	103	123	19,4

UİB AR&GE ŞUBESİ

31	BOLU	93	103	10,8
32	AĞRI	231	234	1,3
33	KÜTAHYA	78	87	11,5
34	ŞANLIURFA	255	261	2,4
35	BİLECİK	42	45	7,1
36	KIRKLARELİ	96	89	-7,3
37	ÇANKIRI	30	30	0
38	MARDİN	118	137	16,1
39	KARAMAN	66	51	-22,7
40	BATMAN	57	59	3,5
41	MALATYA	142	154	8,5
42	AFYON	158	199	25,9
43	ISPARTA	110	99	-10
44	EDİRNE	107	100	-6,5
45	DİYARBAKIR	144	173	20,1
46	ADIYAMAN	54	70	29,6
47	DÜZCE	143	126	-11,9
48	ELAZIĞ	76	114	50
49	ÇANAKKALE	68	80	17,6
50	VAN	131	143	9,2
51	TRABZON	152	139	-8,6
52	ORDU	67	64	-4,5
53	SİVAS	76	83	9,2
54	NİĞDE	62	54	-12,9
55	BURDUR	53	64	20,8
56	HAKKARİ	19	50	163,2
57	AKSARAY	77	75	-2,6
58	ERZURUM	52	48	-7,7
59	AMASYA	77	60	-22,1
60	ARTVİN	19	28	47,4
61	ŞIRNAK	23	36	56,5
62	NEVŞEHİR	82	67	-18,3
63	YOZGAT	38	42	10,5
64	KİLİS	35	40	14,3
65	IĞDIR	54	47	-13
66	TOKAT	43	45	4,7
67	BİNGÖL	9	11	22,2
68	GİRESUN	28	28	0
69	BARTIN	15	16	6,7
70	SİİRT	18	20	11,1
71	BİTLİS	11	16	45,5
72	RİZE	51	42	-17,6
73	KIRIKKALE	30	24	-20
74	ERZİNCAN	16	23	43,8
75	SİNOP	23	14	-39,1
76	KARS	11	14	27,3
77	TUNCELİ	3	3	0
78	MUŞ	11	9	-18,2

UİB AR&GE ŞUBESİ

79	BAYBURT	4	6	50
80	GÜMÜŞHANE	1	3	200
81	ARDAHAN	4	4	0
	BİLİNMEYEN	2	347	
	GENEL TOPLAM	66.759	70.419	5,5

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

KAYNAKLAR

1. T.C. Ekonomi Bakanlığı (www.ekonomi.gov.tr)
2. Türkiye İhracatçılar Meclisi (www.tim.org.tr)
3. Türkiye İstatistik Kurumu (www.tuik.gov.tr)
4. Uludağ İhracatçı Birlikleri (www.uib.org.tr)
5. Otomotiv Sanayii Derneği (www.osd.org.tr)
6. Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (www.btso.org.tr)
7. Sosyal Güvenlik Kurumu (www.sgk.gov.tr)